

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление: 3.8. Икономика; научната специалност: Организация и управление на производството (селско стопанство).

Автор на дисертационния труд: Ана Драголюб Милошевич -

докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен университет, гр. Пловдив.

Тема на дисертационния труд: Сравнителен анализ на органичното и конвенционалното производство в Република Сърбия.

Изготвил становището: проф. д-р Иванка Милкова Костова, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление: 3.8. Икономика; научната специалност: Икономика и управление.

Определена за член на научното жури със заповед № РД-16-1176 от 17.11.2025 год. от Ректора на АУ.

1. Актуалност на проблема.

Дисертацията представя всеобхватен сравнителен анализ на биологичното и конвенционалното производство на храни в Република Сърбия, обхващащ периода 2016–2021 г., с допълнителни прозрения от глобалния и балканския контекст. Тя подчертава нарастващата загриженост на потребителите за качеството на храните, здравето и екологичната устойчивост, позиционирайки биологичното земеделие като жизненоважен отговор на тези предизвикателства. Показано е, че биологичното производство предлага множество ползи, включително намалени остатъци от пестициди, повишено биоразнообразие и по-балансирана екосистема, които в съвкупност допринасят за подобро човешко здраве и опазване на околната среда.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Цел

Целта на тази докторска дисертация е да се извърши сравнителен анализ на биологичното и конвенционалното производство на храни в Сърбия през периода 2016–2021 г. Дисертацията има за цел да разгледа водещите фактори в света за сравнение, да анализира статистически биологичното земеделие в балканските страни спрямо глобалния контекст и да изследва дали „хипотезата за конвенционализация“ е вярна, т.е. дали биологичното земеделие по същество е

само леко модифицирано конвенционално земеделие. Тя също така се стреми да покаже основните ползи от биологичното производство, а именно че то дава по-качествена храна с по-здравословни съставки и по-малко вредни вещества в сравнение с конвенционалното производство. Допълнително дисертацията изследва дали по-широкото приемане на биологичните принципи би подобрило здравето на хората, би удължило продължителността на живота и би помогнало за установяване на по-добър баланс в екосистемата на планетата. В крайна сметка тя се стреми да определи дали повишаването на масовата осведоменост и разпространението на знания са основни предпоставки за развитието на биологичното земеделие и разбирането на неговите принципи.

Обект на изследване

Обект на изследване е сравнителният анализ на биологичното и конвенционалното производство на храни в Република Сърбия, със специален фокус върху периода 2016–2021 г. Проучването цели да разгледа различни аспекти, включително икономическите, екологичните, социалните и здравните ползи и недостатъци на двата типа производство, както и да изследва информираността на потребителите и тяхното поведение по отношение на биологичните продукти в Сърбия. Изследването отчита също ситуацията в балканските страни и я сравнява с глобалните тенденции.

Предмет на изследване

Предмет на това изследване е сравняването и анализът на биологичното и конвенционалното производство на храни, с фокус върху техните икономически, екологични, социални и здравни аспекти. То изследва хранителната стойност, въздействието върху околната среда, потребителската информираност и здравните ползи от биологичната храна в сравнение с конвенционалната храна, особено в контекста на Република Сърбия, балканските страни и глобално. Проучването разглежда също потребителското поведение, нагласите на фермерите и потенциала за развитие на биологичното производство и пазарите.

Дисертацията представя четири основни хипотези, които цели да изследва и по които да достигне до конкретни заключения:

Хипотеза 1: Биологичното производство ще осигури храна с по-оптимална хранителна стойност и по-малко опасни съставки от конвенционалната храна, което ще повлияе положително на общото здраве на жителите на Република Сърбия.

Хипотеза 2: Чрез прилагане на биологичния принцип на производство на храни в най-голяма възможна степен спрямо конвенционалните принципи балансът на екосистемата ще бъде поддържан и подобрен.

Хипотеза 3: За да има храната от биологично производство превес над конвенционалното производство, едно от първите условия е масовото повишаване на осведомеността на населението за стойността на нейните продукти и разпространението на знания по тази тема.

Хипотеза 4: По-голямото търсене на пазара и развитието на биологичното производство в крайна сметка ще доведат до тенденция за възприемане на повече конвенционални практики в този тип производство с цел увеличаване на производителността и ефективността.

Проучването използва:

- Описателен и сравнителен анализ на официална статистика.
- Преглед на литература от международни и национални източници.
- Анкетно изследване сред сръбски граждани относно информираността и нагласите към биологичната храна.

Централната теза е, че биологичното производство, въпреки по-ниските добиви, предлага значителни ползи за здравето, устойчивостта и селското развитие и по-широкото му възприемане може да адресира много предизвикателства, породени от конвенционалното земеделие.

Цели:

- Анализ на развитието и текущото състояние на биологичното и конвенционалното земеделие в Сърбия.
- Оценка на икономическите, екологичните и социалните въздействия на двете системи.
- Идентифициране на бариери и възможности за разширяване на биологичното земеделие.
- Формулиране на препоръки за устойчиво селскостопанско развитие.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Структурата на дисертационния труд е логично изградена, добре балансирана по глави и параграфи. Дисертацията се състои от увод, изложение в три глави, заключение и списък с източници и приложения. Дисертацията е с обем 365 страници. Анализът в дисертационното изследване е илюстриран с 6 изображения, 81 таблици, 41 диаграми и 24 графики.

Съдържанието на дисертационния труд свидетелства, че докторантката е реализирала задълбочено научно изследване.

Резултатите от направения анализ потвърждават формулираната изследователска цел и задачи.

Оценката ми за структурата и съдържанието на дисертационния труд е положителна. В него са включени и съчетани научни знания и практически подходи за разрешаване на проблемите. Налице са доказателства, че докторантът може да извършва самостоятелни научни изследвания, да прави изводи и да обосновава предложения за решаване на проблемите.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Анализът на дисертационния труд, на използваните в него средства за научно изследване формира убеждението, че в дисертационния труд са налице достатъчно доказателства за научни и приложни приноси.

Считам, че приносите посочени в Справката за приноси на дисертационния труд отразяват постигнатото в него.

5. Приноси на дисертационния труд.

В резултат на дисертационното изследване могат да се формулират следните приноси:

Научни приноси:

- Проведен емпиричен анализ на хранителната стойност и присъствието на опасни съставки в биологичното спрямо конвенционалното

производство в Сърбия, предоставящ количествени данни за влиянието върху общественото здраве.

- Оценка на „хипотезата за конвенционализация“ чрез систематичен преглед и сравнителен анализ, която установява в каква степен и по какви механизми биологичното земеделие придобива черти на конвенционалното под пазарен натиск.
- Комплексно изследвано е въздействието на земеделските практики върху екосистемните показатели и биоразнообразието, което дава емпирична основа за сравнение между биологични и конвенционални практики по отношение на устойчивостта на екосистемите.
- Проведен е междудисциплинарен преглед на икономическите, екологичните, социалните и здравните научни доказателства, подкрепен със статистически анализ и синтез на наличната литература.
- Идентифицирани са ключови научни пропуски и са формулирани приоритетни направления за бъдещи изследвания — включително потвърждаване на здравните ефекти от биологичната храна и прецизно измерване на въздействието върху екосистемните услуги.

Научно-приложни приноси

- Разработен е методологически подход за оценка на хранителната и здравна сигурност на биологичните продукти, приложим за мониторинг и политика в Сърбия.
- Формулирани са насоки за устойчиви агрономични мерки, които подпомагат поддържането и възстановяването на екосистемното равновесие при прилагане на принципите на биологичното земеделие.
- Оценено е въздействието на повишаване на обществената осведоменост и кампании за разпространение на знания върху потребителските предпочитания и търсенето на биологични продукти — с конкретни препоръки за образователни и комуникационни стратегии.
- Извършен е анализ на пазарните, сертификационните и регулаторните бариери пред развитието на биологичното земеделие в Сърбия, с предложения за политики и мерки за укрепване на пазара и доверието на потребителя.
- Анализирани са поведенческите мотиви при покупка на биологична храна, превръщащи резултатите в конкретни маркетингови и регулаторни препоръки за стимулиране на устойчивото потребление.
- Формулирани са практично насочени изисквания за бъдещи изследвания и пилотни програми, които да подпомогнат транслагацията на научни резултати в земеделска практика и публично здравни политики.

6. Критични бележки и въпроси.

Препоръчвам на докторантката да продължи да работи по очертаните насоки за бъдещи изследвания.

7. Публикувани статии и цитирания.

Шестте представени публикации на докторантката са отражение на резултатите от теоретичните и емпирични изследвания в дисертационния труд.

Проведеното дисертационно изследване, получените резултати, публикациите по дисертацията и формулираните приноси са лична заслуга на докторанта.

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторантката, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на **Ана Драголюб Милошевич** образователната и научна степен **„доктор“** по научната специалност Организация и управление на производството (селско стопанство).

Дата: 30.11.2025
гр. Пловдив

Подписите в този документ са заличени

във връзка с чл.4, т.1 от Регламент (ЕС) 2016/679

(Общ Регламент относно защитата на данни).